

Türkiye ve Almanya'daki Coğrafya Öğretim Programlarının Karşılaştırılması¹

Mehmet Fatih KAYA²

ÖZET

Bu çalışmada; Türkiye'de 2005, Almanya'da ise 2004 yılından itibaren liselerde uygulanmaya başlanan Coğrafya Öğretim Programları karşılaştırılmıştır. Bu araştırma, lise Coğrafya Öğretim Programları'nın hedef, içerik, öğretme-öğrenme ve değerlendirme süreçlerini tespit etmeye yönelik bir araştırma şeklinde tasarlanmıştır. Araştırma nitel bir desene sahiptir. Araştırmanın evrenini Türkiye ve Almanya'da lise Coğrafya Öğretim Programları oluşturmaktadır. Örneklemi ise Türkiye'deki lise 9. sınıflar, Almanya'da ise nüfus miktarı ve yoğunluğu en fazla olan Nordrhein-Westfalen eyaletindeki lise 9. sınıflar teşkil etmektedir. Coğrafya Öğretim Programları içerik analizine uygun olarak incelenmiş ve elde edilen bulgular doğrultusunda programlar; hedef, içerik, öğretme-öğrenme süreci ve değerlendirme süreci açısından karşılaştırılmıştır. Yaptığımız araştırmada şu sorulara cevap aranmıştır: Türkiye ve Almanya'daki Coğrafya Öğretim Programı'nın benzer ve farklılıkları nelerdir? Türkiye ve Almanya'daki Coğrafya Öğretim Programı'nın hedef, içerik, öğretme-öğrenme süreci ve değerlendirme süreci açısından olumlu ve olumsuz yönleri nelerdir? Her iki programın da benzerlik göstermekle birlikte birtakım farklılıkları da içerdiği tespit edilmiştir. Elde edilen bulgular ışığında araştırmacılara, öğretmenlere ve program geliştirme uzmanlarına bazı önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Coğrafya Öğretim Programı, Hedef, İçerik, Öğretme-Öğrenme, Değerlendirme

Comparisons of Geography Teaching Programs in Turkey and Germany

ABSTRACT

In this study, geography teaching programs implemented in Turkey since 2005 were compared with the German program which has been running since 2004. A paradigm was not taken into consideration because the same geography teaching program applies to all high schools in Turkey. In Germany, the Nordrhein-Westfalen province was selected as a paradigm due to its dense population. This research has a qualitative pattern. Both countries' geography curriculum were examined in accordance with the document analyses and, according to the findings obtained from the programs, were compared in terms of target, content, teaching-learning process and evaluation. Both programs have been found to contain similarities with some differences. In the light of these findings some suggestions are made for researchers, teachers and curriculum development specialists.

Key Words: Geography Teaching Program, Target, Content, Teaching-Learning, Evaluation

¹ Bu makale "Türkiye ve Almanya'daki Lise Coğrafya Ders Kitaplarının Karşılaştırılması" başlıklı doktora tezinden üretilmiştir.

² Dr. MEB Araban Lisesi, Coğrafya Öğretmeni, Araban-Gaziantep - cografyaci27@hotmail.com

GİRİŞ

Hızla değişen dünya şartları ve bilgi-iletişim yoluyla artan etkileşim ve bunun hızı, ülkelerin de eğitim sistemlerinde değişimler yapmasını gerekli kılmıştır. Çağın koşullarına uygun ve geleceğe yönelik tasarımlar yapan vatandaş yetiştirmek için eğitim programları yenilenmektedir (Karabağ & Şahin, 2007, 55). Öğretim programlarının dört temel ögesi bulunmaktadır. Bu ögeler hedef, içerik, öğretme-öğrenme süreci ve değerlendirmedir. Hedef kavramı içerisinde öğrenene kazandırılacak istendik davranışlar yer almaktadır. İçerik ögesi ile öğretim programında hedeflere uygun düşecek konular bütünü düşünülmektedir. Öğretme-öğrenme sürecinde ise, hedeflere ulaşmak için hangi öğretme-öğrenme modelleri, stratejileri, yöntemleri ve tekniklerin seçileceği belirtilmektedir. Ölçme ve değerlendirme ögesinde hedef davranışların ayrı ayrı test edilip, istendik davranışların ne kadarının kazandırıldığı ve yapılan eğitimin kalite kontrolü vurgulanmaktadır (Demirel, 2003, 5).

Coğrafya öğretiminin hedeflerine ulaşması coğrafya öğretim yöntemlerinin etkili uygulanması ve coğrafya teknoloji sınıflarında gerekli araç-gereç ve materyallerin verimli kullanılmasına bağlıdır. Bu ise çağdaş, güncel, öğrenci seviyeleri ve toplumun ihtiyaçları dikkate alınarak hazırlanmış coğrafya öğretim programlarıyla mümkündür (Alım, 2003, 6–7). Dünyanın her ülkesinde coğrafya eğitimi çok farklı sınıf ortamlarında ve çok farklı öğretim metodu takip edilerek uygulanmaktadır. Bazı benzerlikler olsa bile, hiçbir ülkedeki coğrafya eğitimi diğeri ile aynı değildir (Taş, 2007, 15). Türkiye’de Cumhuriyetin kuruluşundan günümüze, coğrafya eğitimi; ortaöğretim programlarının her zaman bir parçası olmasına rağmen, sürekli değişikliğe uğramıştır. 1980’li yıllara kadar, programlardaki içerikler, sadece Millî Eğitim Bakanlığı (MEB) Talim ve Terbiye Kurulu’nun yayımlanmış olduğu Tebliğler Dergisinde duyurulan içerikler ile sınırlı kalmıştır. 1982 yılından sonra ise, Coğrafya Öğretim Programı’nın her sınıf seviyesi için belirlenen içeriğe ilave olarak genel hedef ve amaçlar tespit edilmiş ve coğrafya ders kitapları bu kriterlere göre hazırlanmıştır. Ülkemizde genel eğitimimizdeki değişime paralel olarak, ortaöğretim coğrafya programı da değişmiş ve “Coğrafya Öğretim Programı–2005” başlığı ile yayınlanmıştır (Taş, 2007, 27).

Yenilenen Coğrafya Öğretim Programı’nda değişimin ana yapısını, Vygotsky’nin sosyal yapılandırıcılık başta olmak üzere eleştirel düşünme, probleme dayalı öğrenme, araştırmaya dayalı öğrenme, işbirliğine dayalı öğrenme, öğrenme stilleri, esnek öğrenme, yaratıcı düşünme, proje temelli öğrenme modelleri öncülük etmektedir (Akınoğlu, 2004, 73). Uygulamaya giren Coğrafya Dersi Öğretim Programı (CDÖP) Türkiye’de coğrafya eğitimi konusunda program yaklaşımlarına uygun olarak hazırlanan ilk programdır. Program, eğitim-öğretim süreçleri, ders içeriği, ders saatleri, ders adları, öğretim materyalleri, pedagojik yaklaşımlar ve diğer derslerle bağlantılarını da dikkate alarak organize edilmiştir. Bu özelliği ile program felsefesi ve kurgusu tümüyle değişmiştir (Karabağ & Şahin, 2007, 55). Dünyadaki birçok ülkenin programının incelenmesi neticesinde, ülkemiz şartlarına uyarlanmış, öğrenci merkezli ve aktif öğrenme ilkeleri dikkate alınarak, hedefler, amaçlar, öğrenme alanları, beceriler ve aktif öğrenme ilkeleri değerlendirmeleri içine alan yaklaşık 200 sayfalık bir kitap olarak basılmıştır. Bu yönüyle yeni program oldukça detaylı bir programdır (Taş, 2007, 27).

Almanya’da da 2004 yılından itibaren Nordrhein-Westfalen eyaleti eyaletinde ilk defa Çekirdek Öğretim Programı (Kernlehrpläne) adı altında lise I. Kademedede (gymnasim sekunder stufe I) yeni bir öğretim programı uygulanmıştır. Aşamalı olarak lise ikinci kademedede de uygulanmaya başlanmıştır. Bu program sonucunda 13 yıl olan okul süresi kısaltılarak 12 yıla düşürülmüştür. Öğrencilerden programda belirlenen alanlarda her sınıf

kademesi sonunda Coğrafya Öğretim Programı'nda belirlenen yeterliliklere sahip olmaları beklenmektedir. Ayrıca öğretmenlere belirlenen içerik alanlarına bağlı kalmak koşuluyla geniş bir hareket alanı sunmuştur. Öğretmenlerin gerekli gördüğü takdirde yeni konular ekleyebileceği belirtilmiştir.

Bu çalışmayla, coğrafya öğretiminin rehberi olma niteliği taşıyan Coğrafya Öğretim Programı üzerine yapılan çalışmaların coğrafya öğretimi için önemi bir kez daha ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Amaç

Bu çalışmanın esas amacı, ülkemizde 2005 yılından itibaren liselerde uygulanmakta olan Coğrafya Öğretim Programı ile Almanya'da 2004 yılından itibaren Nordrhein-Westfalen eyaletinde uygulanan Çekirdek Öğretim Programı'nın (Kernlehrpläne) karşılaştırılmasıdır. Bu genel amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

1. Türkiye ve Almanya'daki Coğrafya Öğretim Programı'nın benzer ve farklılıkları nelerdir?
2. Türkiye ve Almanya'daki Coğrafya Öğretim Programı'nın hedef, içerik, öğretme-öğrenme süreci ve değerlendirme süreci açısından olumlu ve olumsuz yönleri nelerdir?

YÖNTEM

Bu araştırma, lise Coğrafya Öğretim Programları'nın hedef, içerik, öğretme-öğrenme ve değerlendirme süreçlerini tespit etmeye yönelik bir araştırma şeklinde tasarlanmıştır. Coğrafya öğretim programları alanında literatür gözden geçirilip bu alanda diğer araştırmalar incelenerek, mevcut çalışma için geniş bir literatür taraması yapılmıştır. Elde edilen veriler doküman analizine uygun olarak incelenmiştir. Doküman analizi, araştırılması hedeflenen olgu ve olaylar hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsar (Yıldırım & Şimşek, 2006: 187). Bu doğrultuda her iki ülkedeki lise Coğrafya Öğretim Programları'nın hedef, içerik, öğretme-öğrenme süreci ve değerlendirme süreçleri incelenip mevcut özelliklerine göre karşılaştırılmaya çalışılmıştır.

Evren-Örneklem

Evren, araştırma sonuçlarının genellenmek istendiği elemanlar bütünüdür. Bu bütün, ortak özellikleri olan canlı ya da cansız her tür eleman içerebilir (Karasar, 2007, 109). Araştırmanın evrenini Türkiye ve Almanya'da lise Coğrafya Öğretim Programları oluşturmaktadır. Örneklemi ise Türkiye'deki lise 9. sınıflar, Almanya'da ise nüfus miktarı ve yoğunluğu en fazla olan Nordrhein-Westfalen eyaletindeki lise 9. sınıflar teşkil etmektedir.

Verilerin Toplanması

İnceleme için seçilen dokümanları ülkemizde MEB tarafından hazırlanan Coğrafya Öğretim Programı ile Almanya'da Nordrhein-Westfalen eyaletindeki liseler (Gymnasium) için hazırlanmış Çekirdek Öğretim Programı oluşturmaktadır. Çekirdek Öğretim Programı, sadece 9. sınıflar için değil tüm "birinci ortaöğretim kademesi" (Sekunderstufe I) için geçerlidir. Ancak 5-6. ve 7-9. sınıflarındaki öğrencilerden beklentiler ayrı ayrı belirtilmiştir.

Verilerin Analizi

Bu çalışmada "nitel veri analizi yöntemi" uygulanmış, "içerik analizi" yapılmıştır. Nitel araştırma; gözlem, görüşme ve doküman analizi nitel veri toplama yöntemlerinin

kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırma olarak tanımlanabilir (Yıldırım ve Şimşek, 2006, 39). Nitel araştırmacılar, belli bir konu ile ilgili araştırma yaparken o konunun “ne kadar” ya da “ne kadar iyi” olduğunu öğrenmekten çok daha geniş bir bakış elde etmek isterler. Örneğin bir dersin nasıl öğretildiği, bu ders için nasıl hazırlandığı, öğrencilerin neler yaptıkları, ne tür etkinliklerin işe koşulduğu, öğrenme sürecini olumlu ve olumsuz yönde etkileyen faktörlerin neler olduğu araştırılır. Bunların gerçekleştirilebilmesi için öğrenci ve öğretmenin deneyimleri doğal ortamında gözlenmeye ya da raporlanmaya çalışılır. Bu örnek bu tür çalışmaları yapan araştırmacıların, bir olayın ya da olgunun hangi sıklıkla ortaya çıktığını sorgulamak yerine belli bir etkinliğin niteliği üzerinde odaklandıklarını göstermektedir (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz & Demirel, 2009, 254). Le Compte ve Goetz'e göre (1984), nitel araştırmada çoğunlukla üç tür veri toplanır: “çevreyle ilgili veri”, “ süreçle ilgili veri” ve “algılara ilişkin veri” (Akt: Yıldırım & Şimşek, 2006, 40). Nitel veri analizinin; verilerin düzenlenmesi, verilerin özetlenmesi ve verilerin yorumlanması olmak üzere üç temel aşaması vardır (Büyüköztürk vd., 2009, 262). İçerik analizi yapılırken; birbirine benzeyen veriler, belirli kavramlar ve temalar çerçevesinde bir araya getirilir ve bunlar okuyucunun anlayabileceği bir biçimde düzenlenerek yorumlanır (Yıldırım & Şimşek, 2006, 227).

Her iki ülkedeki Coğrafya Öğretim Programları içerik analizine uygun olarak incelendikten sonra elde edilen veriler hedef, içerik, öğretme-öğrenme süreci ve değerlendirme süreci başlıkları altında açıklanmıştır. Daha sonra bu başlıklar altında her iki Coğrafya Öğretim Programları karşılaştırılarak benzer ve farklı yönlerine vurgu yapılmış, birbirine üstün yönleri ortaya konulmaya çalışılmıştır.

BULGULAR ve YORUM

Türkiye'de Coğrafya Öğretim Programı

Yeni coğrafya programı temelde, eski programlardan birçok yönüyle farklılık taşımaktadır. Yeni program; “öğrenme alanları”, “kazanımlar” ve bu kazanımların gerektirdiği “beceriler” ekseninde şekillendirilmiştir. Eski programlara kıyasla daha fazla açıklamalı bilgilerin verildiği öğrenci merkezli yöntemlerin uygulanması halinde programın başarılı olacağına vurgu yapılmaktadır. Eski programda olduğu gibi, her sınıf ve düzeyde farklı adlar altında coğrafya dersleri yerine bütün sınıf ve okullarda sadece “coğrafya” adı ile derslerin okutulması benimsenmiş, ancak ders içeriklerinde coğrafyanın farklı alanlarına ağırlık verilmesi yoluna gidilmiştir. Coğrafya programı bütün okul türlerinin 9. sınıflarında zorunlu, diğer sınıflarda ise okul türleri ve alanlara göre seçmeli ya da zorunlu dersler olarak okutulmaktadır.

Türkiye'deki coğrafya öğretim programında hedefler

Coğrafya Dersi Öğretim Programı'nda belirlenen beceriler, kavramlar, değerler ve tutumların öğretim süreci sonunda kazandırılmış olması hedeflenmektedir.

Beceriler: Coğrafya Dersi Öğretim Programı'nda diğer programlarda da verilen ortak becerilerin yanında coğrafyaya ait temel coğrafi becerilerin kazandırılması da esas amaçlardan biridir. Coğrafi beceriler; öğrencilerin yaşamlarında, mesleklerinde ve gelecekte de kullanabilecekleri niteliktedir. Bu beceriler harita, gözlem, arazi çalışması, coğrafi sorgulama, tablo, grafik, diyagram hazırlama ve yorumlama, zamanı algılama, değişim ve sürekliliği algılama ile kanıt kullanmadır. Coğrafya konularının hemen hemen hepsinde farklı düzeylerde kullanılabilen bu beceriler, öğrenme alanlarında kazanımların içeriğinin

gerektirdiği şekilde, kazanımlara entegre edilerek verilmiştir (MEB, 2005, 19). Coğrafi soruların doğru olarak cevaplanabilmesi ancak doğru nitelik ve nicelikte verinin elde edilmesine bağlıdır. Coğrafi bilgiler bir yerin konumu ile fizikî ve beşerî coğrafya özellikleri hakkındadır. Coğrafi bilgilerin edinmesinde öğrenciler mülakat, anket, arazi çalışmaları, gözlem, kütüphane araştırması ve deneyler gibi çeşitli yolları kullanabilmeli ve aynı zamanda harita, tablo ve grafik gibi görselleri okuyabilmeli ve yorumlayabilmelidirler (Demirci, 2006, 67).

Kavramlar: Kavramlar bilim dallarının yapısını ve içeriğini yansıtır ve aynı zamanda öğretme-öğrenme süreçlerinde öğrenmeyi kolaylaştırır (MEB, 2005, 26). Kavramlar, ele alındığı ortamların düşünce sisteminin arka planı hakkında ipucu olmasının yanında, genel anlamda dünyaya, doğaya, insana ve insanın yatırımlarına bakışının bir göstergesidir. Bir metnin ya da konuşmanın kavramlarına bakıp vurguların hedefe ne derece yaklaştığını bağlantılı olarak görebiliriz. Kavramlar fikirlerin arasındaki zihinsel ağın somutlaşmasıdır (Girgin, 2010, 148).

Değerler ve Tutumlar: Coğrafya Dersi Öğretim Programı beceri ve kavram öğretimiyle birlikte şu değerleri de kazandırmayı ön plana çıkarmaktadır: Dayanışma, Duyarlılık, Hoşgörü, Vatanseverlik, Bilimsellik, Barış, Sevgi, Estetik, Saygı, Sorumluluk.

Öğrencilerin toplumsal gelişimi ve vatandaşlık sorumlulukları Coğrafya Dersi Öğretim Programı'nda desteklenmiş, programın tüm öğeleri ile birlikte değer öğretimi de pekiştirilmiştir. Bu anlamda coğrafi bilinç olarak doğa ve insana ait tutumlar da programın geliştireceği kazanımlardır (MEB, 2005, 30).

Coğrafi Beceriler ve Uygulamalar öğrenme alanındaki beceriler, diğer öğrenme alanlarının her biriyle doğrudan ilgili olduğundan, programa diğer öğrenme alanlarına entegre edilerek, ilgili kazanımın gerektirdiği beceriler şeklinde yansıtılmıştır (MEB, 2005, 34). Kazanımların Doğal Sistemler, Beşerî Sistemler, Mekânsal Bir Sentez: Türkiye, Küresel Ortam: Bölgeler ve Ülkeler, Çevre ve Toplum başlıkları altındaki öğrenme alanlarıyla kazandırılmış olması hedeflenmektedir. Coğrafya Dersi Öğretim Programı'nda 9. sınıf için belirlenen kazanımlar aşağıda verilmiştir:

Doğal sistemler:

- Doğal unsurların yaşantısındaki etkisinden yola çıkarak doğa ve insan ilişkisini anlamlandırır.
- Doğayı oluşturan dört temel ortamdan yola çıkarak doğal sistemlerin coğrafyanın konuları içerisindeki yerini belirler.
- Bilgileri haritalara aktarmada kullanılan yöntem ve teknikleri kullanım amaçları açısından karşılaştırır.
- Koordinat sistemi ve haritayı oluşturan unsurlardan yola çıkarak zaman ve yere ait özellikler hakkında çıkarımlarda bulunur.
- Eş yükselti eğrileriyle çizilmiş bir harita üzerinde ana yer şekillerini ayırt eder.
- Eş yükselti eğrilerini yer şekillerinin temel özellikleriyle ilişkilendirir.
- Dünyanın şekli ve hareketlerinin sonuçlarını farklı iklim kuşaklarının oluşumuna etkileri açısından yorumlar.
- Hava olaylarının oluşum süreçleri ile atmosferin özelliklerini ilişkilendirir.
- Hava durumu ile iklim özelliklerini etkileri açısından karşılaştırır.
- Harita ve grafikleri kullanarak iklim elemanlarının oluşumu ve dağılışı üzerinde etkili olan faktörleri sorgular.
- Harita ve diğer görsel materyallerden yararlanarak farklı iklim tiplerinin özellikleri ve dağılışı hakkında çıkarımlarda bulunur.

- Dünyanın tektonik oluşumundaki değişim ve sürekliliğe kanıtlar gösterir.
- Jeolojik zamanların özelliklerini tektonikle ilişkilendirerek açıklar.
- İç ve dış kuvvetlerin oluşum süreçlerini açıklar.
- İç ve dış kuvvetleri, farklı yer şekillerinin oluşumuna etkileri açısından sınıflandırır.

Beşeri sistemler:

- İnsan faaliyetlerinden yola çıkarak beşerî sistemlerin coğrafyanın konuları içerisindeki yerini belirler.
- Yerleşmelerin konumunu belirleyen ve gelişimini etkileyen faktörleri geçmişten günümüze fonksiyonel değişiklikler açısından analiz eder.
- Yerleşme doku ve tiplerinin oluşmasında etkili olan nedenleri sorgular.

Mekânsal Bir Sentez: Türkiye

- Harita ve grafikler kullanarak yaşadığı yerleşim biriminin coğrafi özellikleri hakkında çıkarımlarda bulunur.
- Görsel ve yazılı materyallerden yararlanarak yaşadığı yerleşim alanının farklı zaman periyotlarındaki değişim ve sürekliliğini coğrafi açıdan analiz eder.
- Haritalardan yararlanarak ülkemizdeki yer şekillerinin temel özelliklerini ve dağılışını analiz eder
- Türkiye'nin yer şekillerinin oluşum sürecini iç ve dış kuvvetlerle ilişkilendirir.
- Haritalar kullanarak Türkiye'nin iklimini etkileyen faktörler hakkında çıkarımlarda bulunur.
- İklimle ait kanıtlardan yararlanarak Türkiye de görülen iklim tiplerinin özellikleri hakkında çıkarımlarda bulunur.
- Tablolar, grafikler ve haritalardan yararlanarak Türkiye'deki iklim elemanlarının özellikleri hakkında çıkarımlarda bulunur.

Küresel Ortam: Bölgeler ve Ülkeler

- Dünyadaki farklı bölge örneklerini, özellikleri ve bölge belirlemede kullanılan kriterler açısından analiz eder.
- Çeşitli ölçeklerdeki bölge örneklerini kullanarak bölge sınırlarının amaca göre değişebilirliğini açıklar.
- Haritalardan yararlanarak çeşitli coğrafi kriterlerle belirlenmiş bölgelerde bulunan ülkeleri ayırt eder.

Çevre ve Toplum

- İnsanların gereksinimlerinden yola çıkarak doğal çevreyi kullanma biçimlerini örneklendirir.
- Doğal çevrenin insan faaliyetlerine etkilerini ve insanların doğal çevreye uyum süreçlerini karşılıklı ilişkileri çerçevesinde analiz eder.
- Örneklerden yararlanarak doğal ortamda insan etkisiyle meydana gelen değişimlerin sonuçlarını analiz eder.

Türkiye'deki coğrafya öğretim programında içerik

Coğrafya Dersi Öğretim Programı'nda yer alan öğrenme alanları doğa unsurlarının konu edildiği "Doğal Sistemler", beşerî unsurların irdelendiği "Beşerî Sistemler", yaşadığı alandan başlayarak ülkemizin konu edildiği "Mekânsal Sentez: Türkiye", dünyayı anlama ve algılamaya yönelik olarak bölge analizlerinin yapıldığı "Küresel Ortam Bölgeler ve Ülkeler", kaynak kullanımında çevre sorunlarına, planlamadan çevresel değişime kadar geniş bir bakış açısı ile çevrenin yerelden dünya ölçeğine incelendiği "Çevre ve Toplum" ile

coğrafyanın vazgeçilmezi olan beceri ve uygulamaların toplandığı tüm öğrenme alanlarının içeriği ile ilişkili olan “Coğrafi Beceriler ve Uygulamalar” dır (Karabağ & Şahin, 2007, 68-69).

Programda öğrencilerin yakın çevreleri veya uzaktaki yerleri derinlemesine bilmeleri ve anlamaları; benzer şekilde önemli mekânsal dokuları, süreçleri ve karşılıklı ilişkileri bilmeleri ve anlamaları; harita çalışmaları, arazi çalışmaları ve kaynak kullanımına yönelik güven ve yetenekleri kazanmalarına yönelik düzenlemeler yapılmıştır. Bu anlamda öğrenme alanlarına ilişkin program tablosu, kazanımları, örnek etkinlikleri ve gerekli açıklamaların yapılacağı sütunları içeren üç ana bölümden oluşturulmuştur. Böylece en uygun coğrafya içeriği oluşturulmaya çalışılmıştır. Programda içeriği belirleyen genel çerçeve, coğrafya eğitiminin içerik ve amaçlarına uygun bir şekilde organize edilmiştir. Öğrenme alanlarında sınıf düzeyine göre belirlenen kazanımlar ardışık ve bir bütün oluşturacak şekilde düzenlenmiştir (MEB, 2005, 31). Öğrenme alanlarının genel olarak içerik değerlendirmesi şunları içermektedir:

Öğrenme alanı: Coğrafi Beceriler ve Uygulamalar

İçerik: Harita becerileri, Birincil ve ikincil kaynakları kullanma ve sorgulayıcı yaklaşım, Bilgi-iletişim teknolojilerini kullanma, Arazi çalışmaları, Coğrafi bilgi sistemleri (CBS)

Öğrenme alanı: Doğal Sistemler

İçerik: Doğal yapılar, ilişkiler, süreçler: Yer şekilleri, Hava ve iklim, Su, Toprak, Bitki

Öğrenme alanı: Beşeri Sistemler

İçerik: Beşerî yapılar, ilişkiler ve süreçler: Nüfus, Yerleşme, Ekonomi, Ulaşım-iletişim, Politika, Kültür, Turizm

Öğrenme alanı: Mekânsal Bir Sentez: Türkiye

İçerik: Yaşadığı çevre, bölge ve ülkemiz: Konum analizi, Yakın çevre ve bölgesel analiz,, Ülkemizin doğal ve beşerî sistemleri, Türkiye'nin bölgesel ve küresel ilişkileri

Öğrenme alanı: Küresel Ortam: Bölgeler ve Ülkeler

İçerik: Küresel ölçekte ilişkiler ve oluşumlar: Konum analizi, Kıtalar ve Okyanuslar, Bölgeler ve ülkeler, Uluslararası ekonomik, siyasî ve kültürel birlikler, ilişkiler ve dokular, Küresel ilişkiler ve yapılar

Öğrenme alanı: Çevre ve Toplum

İçerik: Küresel ölçekte ilişkiler ve oluşumlar: Doğal kaynakların kullanımı, Doğal afetler, Çevre sorunları, Yönetim ve planlama, Çevresel değişim

Türkiye'deki coğrafya öğretim programında öğretme-öğrenme süreci

Bilim ve teknolojiye yaşanan hızlı gelişmeler, coğrafya biliminin temelini oluşturan mekânın algılanması ve kullanımını da etkilemektedir. Bu nedenle coğrafya bilimi kendini hızla yenileyen, gelişme ve değişimlere ayak uyduran dinamik bir içeriğe sahiptir. Konu coğrafyanın okullarda öğretilmesi olduğunda ise, bu dinamik içeriğin aynı şekilde çağdaş yaklaşımlar içeren pedagojik bir yapı çerçevesinde sunulması beklenmektedir. Bu gerçeği göz önünde bulunduran yeni öğretim programı, eğitimde yaşanan gelişmeleri çağdaş bir coğrafya içeriği ile birleştirmiştir (Özür, 2007, 78). Coğrafya derslerinin işlenişi özellikle yeni coğrafya öğretim programı ile büyük değişikliğe uğramıştır. Eski sistemde daha çok dinlemeye dayalı, kitap ve öğretmen merkezli olan dersler yeni program ile öğrenci, kazanım ve etkinlik merkezli bir yapıya kavuşmuştur. Yeni programın en önemli bölümlerinden birini de beceri geliştirmeye yapmış olduğu vurgu oluşturur (Demirci, 2006, 77). Eğitimde yeni yaklaşımlar coğrafya öğretim programının temellerini oluşturmaktadır. Tüm bu yaklaşımların öğretim süreçlerine yansımaları sağlayan aktif öğrenme stratejileridir (Özür, 2007, 80). Aktif öğrenmede; öğrencinin hazır bulunuşluluk düzeyi, ilgi ve ihtiyaçları,

derse katılımı, bilgiyi organize edebilmesi ve zihinsel becerilerini geliştirebilmesi ön plandadır.

Türkiye'deki coğrafya öğretim programında ölçme ve değerlendirme süreci

Coğrafya programında değerlendirme ile sadece öğrenme ürününü değil, öğrencilerin öğrenme süreçleri de izlenir ve bu süreç değerlendirilerek gerektiğinde kullanılan sınıf etkinlikleri değiştirilir. Hazırlanmış olan programda değerlendirme, öğrencilerin neyi bilmediğini değil, ne bildiklerini görmeye yarayan bir araçtır. Öğretmenler; gözlem, performans ödevleri, görüşmeler, öz değerlendirme formları, öğrenci ürün dosyaları (portfolyo), projeler, posterler, dereceleme ölçekleri vb. araç ve yöntemleri kullanarak öğrencilerin bilgiyi nasıl yapılandığını ve üst zihinsel becerilerini ne kadar geliştiğini öğrenim süreci içinde değerlendirirler. Ayrıca; çoktan seçmeli, boşluk doldurma, eşleştirmeli, kısa cevaplı, açık uçlu vb. sorulardan oluşan testler de kullanarak hem süreci hem de sonucu değerlendirmiş olurlar. Bu program, bireysel farklılıkları dikkate alan öğrenci merkezli öğretme ve öğrenme stratejileri benimsenmiş olduğu için, ölçme ve değerlendirmede de öğrencilerin bilgi, beceri ve tutumlarını sergilemeleri için farklı değerlendirme araçlarının kullanımını gerektirir. Bu nedenle sadece yazılı ve sözlü sınavlarla öğrenci başarısının ölçülmesi ve değerlendirilmesi uygun değildir. Öğrencilerin coğrafi becerileri uygulama düzeyleri farklıdır. Bazı öğrenciler harita çalışmalarında, bazıları arazi çalışmalarında bazıları da sözlü sunumda daha iyi olabilirler. Değerlendirme teknikleri, öğrencinin tüm yeteneklerini değerlendirilmesini sağlamalıdır (MEB, 2005, 40).

Almanya'da Coğrafya Öğretim Programı

Almanya'da okullarda müfredatların genel çerçevesi bakanlık tarafından çizilse de, okulların kendine has pedagojik konseptler belirlemede geniş hareket alanları bulunuyor. Buna göre okul programları okul idaresi ve öğretmenlerin alacağı kararlar doğrultusunda oluşturulabiliyor (Mertek, 2008). Bu nedenle Çekirdek Öğretim Programı; adından da anlaşılacağı üzere kapsamlı olmayıp, genel çerçeveyi belirterek öğretmene ve okula geniş bir hareket ve karar alanı bırakacak şekilde hazırlanmıştır.

Coğrafya Öğretim Programı'nda coğrafyanın disiplinler arası bilim olduğuna vurgu yapılmaktadır. Nordrhein-Westfalen eyaletinde Coğrafya dersi, Tarih ve Politika/İktisat dersleri ile birlikte Toplum Bilimi (Gesellschaftlehre) adı altında verilerek üç branşın bağımsız bakış açısı öğrencilere kazandırılmaya çalışılmaktadır. Bu üç branşın içinde yer aldığı Toplum Bilimi öğrencilere;

- Konum bilgisi, Kültür bilgisi ve Dünya bilgisi,
- Bireysel gelişim ve buna bağlı olarak kimlik gelişimi,
- Kendi yaşam olanaklarını algılama,
- Sorumluluk alma bilinci ve demokratik karar alma süreçlerine katılma sorumluluğunu bilme, yeterliliklerini kazandırmayı hedeflemektedir.

Almanya'daki coğrafya öğretim programında hedefler

Coğrafya Öğretim Programı'nda çevrenin sürdürülebilirliğinin kavratılmasının; ayrıca politika, ekonomi, sosyal gerçekleri bir bütünlük içerisinde anlamının önemine vurgu yapılmaktadır. Farklı toplum ve kültürlerin doğal kaynaklar, iş, araçlar, atık, eğlence gibi alanlarda uluslararası ilişkilerde bağlantılı olduklarını ve bunların çevresel sonuçlarının olduğunu, bu nedenle coğrafya dersinde duyarlı bireylerin yetiştirilmesi ve küresel ölçekte

düşünce ve davranış yeterliliğine sahip öğrencileri yetiştirmenin coğrafya dersinin amacı ve görevi olduğuna vurgu yapılmaktadır. Bu doğrultuda öğrencilerin (MSW, 2007, 16–17);

- Mekânsal şartları ve gelişmeleri ilişkilendirme ve düzenleme, bulunduğu yerleşim alanında bu bilgileri kullanabilme,
- Çevresel sorunları bilim ilkelerine göre düzenleme, doğru bilgiye ulaşma ve eleştirel düşünebilme,
- Tek tek öğelerden bütüncül sisteme gidildiğini ve çevreyi bir sistem olarak algılayabilme,
- Dünyamızın doğal alanlarının ve sınırlarının bilinmesi, çevre sorumluluk bilinci ile doğal alanların korunabileceği,
- Yanlış arazi kullanımının temelinde yatan çıkarları, değerleri ve güç ilişkileri sorumluluk bilinci ile doğru bir şekilde inceleme ve çözüm için uzlaşabilme,
- Siyasi kararı etkileyen demokratik süreci bilme ve dengeli bir hayat için kullanabilme, beceri ve düşüncelerine sahip olmaları hedeflenmektedir.

Coğrafya dersinde alana özgü yeterlilikler açısından 9. sınıf sonunda öğrencilerden mekânsal ilişkileri anlama konusunda beceriler elde etmeleri gerekmektedir. Daha geniş bir anlamda bu beceriler birbirine bağlı; konu alanı yeterliliği (uzmanlık), yöntem, karar verme ve uygulama yeterliliklerini içermektedir.

Uzmanlık, Konu Alanı Yeterliliği (Sachkompetenz): Doğal faktör ve beşerî faaliyetlerin her ikisinin de karşılıklı olarak birbirini etkilediklerini, genel ve bölgesel olarak kavrayabilmeyi kapsar. Bu uzmanlık alanı küresel ölçekte bilgilenme açısından gereklidir.

Yöntemsel Beceri (Methodenkompetez): Yöntemsel beceri, mevcut ve gelecekteki çevrenin yapısı ve süreci hakkındaki bilgileri, genel ve bölgesel coğrafya açısından ele alarak anlaşılmasını içerir. Bu bilgileri dolaylı olarak farklı sunum, çalışma araçları, iletişim teknolojileri ve bilgilendirmeye ilgili bilgilerden yararlanarak ya da doğrudan görüşme ve gözlem yoluyla elde etmeyi içerir. Yöntemsel beceri aynı zamanda çevresel konu ve sorunları sözlü ve grafiksel olarak düzenlemeyi ve ifade etmeyi içerir.

Karar Verme Becerisi (Urteilskompetenz): Çevresel yapı ve süreçlerin tasarımının şimdiki ve gelecekteki yaşam için önemini anlaşılması, ayrıca içinde bulunduğu ve farklı durumların altında yatan değerleri bulunduğu öğretim düzeyine uygun olarak değerlendirebilme becerisini kapsar.

Uygulama Yeterliliği (Handlungskompetenz): Tam anlamıyla uygulama yeterliliği öğrencilerden beklenen farklı davranış yeterliliklerini doğrudan hedef gösterir. Çevrenin korunması, şekillendirilmesi ve geliştirilmesinde sorumluluk bilincinin etkisi bu alanda yeterlilik için ön koşuldur.

9. Sınıf sonunda öğrencilerden aşağıda verilen alan yeterliliklerini yerine getirmeleri gerekmektedir (MSW, 2007, 27–30):

Konu Alanı Yeterliliği Becerileri (Sachkompetenz):

- Her ölçekte farklı yönlendirme tablosunu kullanabilir,
- Seçilen coğrafi yapıları ve süreçleri (yüzey formu, toprak, coğrafi, iklim ve bitki kuşakları) açıklayabilir ve bunların insanların yaşamına ve ekonomik koşullarına olan etkilerini açıklar,
- Doğaya müdahalelerin ekolojik döngü üzerinde olumlu ve olumsuz etkilerini ele alabilir,
- Çeşitli üretim faktörleri ve ekonomik politikalar arasındaki ilişkiyi coğrafi koşullar açısından ortaya koyar, bunlara bağlantılı olarak tarımsal üretim ilişkisi gösterir,

- Gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde çeşitli faktörlerin sonucu olarak, şehirlerin yapı ve fonksiyonlarının farklı anlam içerdiğini açıklar,
- Demografik süreçler, göçler ve küreselleşme sonucunda şehirler ve kırsal alanlarda meydana gelen değişimi ortaya koyar,
- Dünya nüfusunun mekânsal olarak farklı gelişme göstermesinin nedenleri ve sonuçlarını, bunların çevre üzerinde küçük ve büyük etkilerini tartışır,
- Konum faktörlerindeki önemli değişiklikleri (ekonomik bölgelerde yapısal değişim, giderek artan birbirine bağımlılık ve bunlarla ilişkili olan diğer etkenleri) kendi bilgilerini kullanarak açıklama,
- Sanayi toplumundan ve sanayi sonrası topluma geçiş aşamasında hizmet sürecinin önemini ortaya koyar,
- Uzak mesafeli turizm faaliyetlerindeki gelişmeler ile bunların sonucunda ekolojik, fizyonomik ve sosyoekonomik değişimleri, gelişmekte olan ülke ve bölgede turizm açısından ortaya koyar,
- Gelişmişlik göstergelerine bağlı olarak gelişmelerinde etkili olan faktörlerin nedenleri ve sonuçlarını farklı ölçeklerde analiz ederek üstün gelen yanlarını bir taslak olarak ortaya koyar,
- Değişen politik ve sosyoekonomik çevre şartlarına bağlı olarak arazi kullanımı alışkanlıkları ile ilgili değişiklikleri açıklar,
- Farklılaşan kavram ağlarını bütün içerik alanlarında kullanır.

Yöntem yeterliliği (Methodenkompetenz):

- Haritaları ve diğer yardımcı araçları kullanarak yerel bilgilere doğrudan veya dolaylı olarak ulaşabilme,
- İlgili branş alan yeterliliği için, mekânsal sorunlarla ilgili çözüm önerilerinde bulunmak ve bunları geliştirmek,
- Çevresel sorumluluk bilincinin kazanılması ve farklı bağlamda ilişkilerin ortaya konulması için çalışma araçlarını (harita, resim, fotoğraf, istatistiksel veriler, grafikler ve metinler) kullanabilme ve bilgiye ulaşma sürecine hâkim olabilme,
- Coğrafi bilgileri grafiksel olarak ortaya koyabilmek için, elektronik veri bilgilerini kullanarak harita krokisi ve diagram oluşturma aşamalarını bilme,
- Konu ile ilgili bilgi alabilmek için kütüphanede ve internet üzerinden araştırma yapabilme,
- Multimedya sunumu ve internet tabanlı coğrafi bilgi sistemlerini (WebGIS veya mekânsal görüntüleyiciler) bilgi sağlamak amacıyla kullanabilme,
- Genel coğrafya ile bölgesel coğrafya arasındaki farkı kavrama,
- Genel coğrafyanın anahtar mesajını basit modellerle ortaya koyma ve çeşitli unsurların mekânsal ilişkilerini anlama,
- Farklı çevresel öğelerin birbiriyle olan ilişkisini ve genel coğrafya bakış açısını basit tablolarda ortaya koyabilme,
- Coğrafi gerçekleri, coğrafi düşünceye bağlı olarak yapısal, adrese ilişkin, somut olarak ve birbiriyle olan ilişkisini ortaya koyabilme.

Karar Verme Yeterliliği (Urteilskompetenz):

- Çalışma materyalleri ve sunum araçları ile kritik soruların cevaplanmasının önemini takdir eder, çalışma materyalleri ve sunum araçlarıyla elde edilen bilgileri gerçek yaşam alanlarında uygulayabilir,
- Hakikatin tarafsız ortaya konulmasını ve doğru yorumlanmasını kavrar,

- Çalışma süreçlerinin ve soruların temelinde yatan ilişkilerin sonuçlarını, bireysel olarak araştırır ve yorumlar,
- Yaşam alanlarının tasarımı ve kullanımı konusunda farklı grupların ilgi ve ihtiyaçlarının etkisini bilir,
- Kararların altında yatan farklı bakış açılarını anlar ve eleştirel olarak ele alır,
- Sürdürülebilir bir kalkınmanın olumsuzluklarını ortadan kaldırmak ve sürdürülebilir bir kalkınmaya katılımı sağlamak için alınan somut tedbirleri değerlendirir,
- Bulunduğu çevreye müdahaleyi sonuçları açısından eleştirel olarak düşünür.

Anlam Olarak Uygulama Yeterliliği (Handlungskompetenz):

- Planlama konuları ile ilgili anket ve harita oluşturma çalışmaları, doğru sonuçlara ve kaynaklara ulaşır.
- Simülasyon ortamında karşılaştırmalar sonucunda yanlış arazi kullanımı ile ilgili eleştiriler ortadan kalkar.
- Mekânsal süreç üzerinde demokratik etkilerin fırsat ve dezavantajlarını bilir.
- Bulunduğu çevrede sürdürülebilir ekonomik kalkınma düşüncesi ile ekolojik çevre sorumluluğuna ve bu doğrultuda davranma yeteneğine sahip olur.

Almanya'daki coğrafya öğretim programında içerik

Alman öğretim programında zorunlu olarak verilmesi gereken içerik alanları belirtilmiş ve bu içerik alanları dışında öğretmenlere içerik seçiminde geniş hareket alanı bırakılmıştır. Belirtilen alan yeterliliklerin aşağıdaki zorunlu içerik alanlarıyla kazandırılması gerekmektedir (7–9 sınıflar için içerik alanları verilmiştir). 7–9. sınıflar için belirlenen içerik alanları (MSW, 2007, 30–31):

İçerik alanı: Yaşam alanlarının yol açtığı doğal ve beşerî tehlikeler.

Konular:

- Yaşamı tehdit eden coğrafi olaylar (deprem, volkanizma, hurrikane),
- İnsanların doğal alanlara yanlış müdahalesi sonucu ortaya çıkan tehditler (erozyon/çölleşme, küresel ısınma, sel),

İçerik alanı: Farklı bölge alanlarında yaşam ve ekonomi.

Konular:

- Doğal sınırları aşmanın yolları, tarımı etkileyen faktörler olarak sıcaklık ve su,
- Kurak alanların kullanımında ortaya çıkan değişiklikler ve buna bağlı olarak ortaya çıkan olumlu ve olumsuz sonuçlar,
- Tropikal yağmur ormanlarının doğal coğrafi koşulları ve bu koşullara uyum sağlamış ekonominin ortaya çıkardığı olumlu ve olumsuz sonuçlar,
- Tarımsal kullanım alanları için daha ılımlı bölgeler,
- İklim ve bitki örtüsünün çevresel etkileri,

İçerik alanı: Ulusal ve küresel alanda çevresel şartlara bağlı olarak farklı sorunlar.

Konular:

- Devletlerin ve ekonomik bölgelerin gelişme düzeylerini ortaya koyan çeşitli göstergeler,
- Kaynak kullanımının temelinde bölgesel gelişmişlik, işgücü piyasası ve ekonomik politikalar yer alır.
- Dünyadaki zenginlik ve yoksulluğun küresel dağılımının farklılık göstermesinin nedeni,
- Turizm bölgelerinin gelişimi açısından şanslar ve riskler,

İçerik alanı: Küresel sorun olarak Dünya nüfusunun artışı ve dağılımı.

Konular:

- Sanayileşmiş ve gelişmekte olan ülkelerde nüfusların bölgesel olarak farklı dağılımı, farklı gelişim düzeyleri ve yaş gruplarına göre farklı dağılımının nedenleri ve sonuçları,
- Sanayileşmiş ve gelişmekte olan ülkelerde şehirlerin büyüme ve daralma sorunları,
- Politik ve ekonomik nedenlere bağlı olarak ortaya çıkan göçlerin; göç veren bölgeler ile alan bölgeler açısından mekânsal etkileri,

İçerik alanı: Küreselleşmenin etkisi altında değişen politik süreçler ve ekonomik bölgeler,

Konular:

- Küresel anlamda iş bölümünde yerel konumların değişikliği,
- Küresel ticaret, çevre kirliliği ve doğal faktörlerin etkilediği alanda tarımsal üretim,
- Yapısal değişim, dönüşüm ve entegrasyon bağlamında Avrupa'daki bölgelerin rekabeti,
- Uluslararası ticaretin değişen bir ifadesi olarak küresel kentler,

Yukarıda verilen içerik alanlarıyla bağlantılı diğer konular:

- Dünyanın peyzaj bölgeleri,
- Dünyanın zayıf bölgeleri,
- Dünya'nın sosyo-ekonomik yapısı,
- Avrupa topluluğuna üye ülkelerin aktif ve pasif bölgeleri,
- Dünyanın ticaret bölgeleri arasındaki ticaret.

Almanya'daki coğrafya öğretim programında öğretme-öğrenme süreci

Öğrencilerde bilişsel süreçlerin geliştirilmesi eğitim-öğretim süreci sonunda yerine getirilmesi gereken beceri beklentileri için ön koşuldur.

Eğitim-öğretim sürecinde yalnızca niceliksel olarak değil, niteliksel olarak da gelişme önemlidir. Bu süreç içerisinde öğrenciler alana özgü bakış açısı ve yaklaşımları kullanmayı öğrenme; teknik terimleri tanımak, kullanmak ve kavram haritalarında ilişkileri görmek önem taşımaktadır. Yaşam alanlarının somut ve soyut ilişkilerinden yola çıkarak öğrencilerin içinde buldukları gelişim düzeyine uygun olarak hazırlanan içeriklerle, mekânsal yapı ve süreçlerin anlaşılması coğrafya dersleri aracılığıyla mümkündür. Çevrenin kullanımıyla birlikte çevreyle ilgili değişim süreçleri de başlamaktadır. Öğrenciler içinde buldukları çevrenin şartlarını gelişim düzeylerine uygun olarak bireysel ve toplumsal açıdan daha doğru öğrenirler. Bu şekilde çevrenin gerçeklerini kavrar, anlar ve açıklayabilirler. Öğrencilerin doğal faktör ve beşerî faaliyetler arasındaki etkileşimi ilişkisel, nedensel ve süreç yönüyle görmeleri ve detaylı olarak anlamaları gerekir. Yeterliliklerin temelinde yer alan bu kazanımlar lise üst kademe eğitimindeki bilimsel çalışmalarını yapmalarını kolaylaştırır. Küresel yapıların, kartelleşmelerin ve süreçlerin arasındaki ilişkiler eğitim sürecinde basit çalışmalar sonucunda kazanılan ilişkisel düşünce ile sistematikleştirilir ve genelleştirilir. Bu şekilde yöntem ve uygulama konusunda yeterlilik kazanır (MSW, 2007, 21–22).

Lise I. kademenin sonunda bulunması gereken alan yeterlilikleri, lise II. kademe de yer alan derslerle bağlantı kurulması ve yeterlilik alanlarının geliştirilmesi için gereklidir. Daha geniş bir anlamda mekânsal beceriler; konu, yöntem, karar, davranış becerileri ile içerik alanları somut olarak bağlantılıdır. İçerik alanlarının ağırlık merkezi (esas noktası) ve

konuların düzenlenmesi topoğrafik ilişkilerin anlaşılmasını sağlamalıdır. Topoğrafik ilişkilerin anlaşılması, genel coğrafya bilgilerinin belirli bir alandaki topoğrafik çerçeve içerisinde ilişkilerin görülmesini sağlar. Buna bağlı olarak farklı ölçeklerde topoğrafik ilişkiler kurulmuş olur. İçeriklerin sıralanışı ve konuların ağırlık merkezi meslek seminerinde alınan kararlar doğrultusunda makul bir şekilde değiştirilebilir. Coğrafya alanı için, okulun özel şartları dâhil olmak üzere okul müfredatı odaklı ve coğrafya seminerinde alınan kararlar ile içerik alanlarının, hangi örnekler ve mekânsal beceriler üzerine odaklanılacağı ve geliştirileceği ortaya konulmuş olur. Mekânsal örneklerin düzenli dağılımını sağlamak için mekânsal ilişkilere dikkat edilmelidir. Düzenli dağılım için ilgili alan, alan örneklerine (okul kademesi, 7–9: Avrupa dışı ve Avrupa) dikkat etmek gerekir. Bu dağılım; yerel, bölgesel, kıtasal ve küresel ölçekte yeterliliklerin geliştirilmesinin göz önünde bulundurulmasını sağlar (MSW, 2007, 23).

Almanya'daki coğrafya öğretim programında ölçme ve değerlendirme süreci

Lise I. kademe, eğitim ve sınav yönetmeliğine göre performans değerlendirmesinin ölçütleri okul kanununda belirtilmiştir. I. kademe yer alan toplum bilimi öğrenme alanlarının zorunlu öğretiminde yazılı yoklama yer almamakta ve öğrenci başarısı dersteki performansa göre değerlendirilmektedir. Performans değerlendirmesinde birbiriyle bağlantılı olan yeterlilik alanlarının derslerde kazandırılması göz önünde bulundurulur (MSW, 2007, 32).

Başarılı öğrenme toplu olarak yapılan öğrenmedir. Buna göre öğretim programında yer alan yeterlilik beklentileri giderek artan ve karmaşıklaşan bir yapı göstermektedir. Bu yapı öğrencilerin daha önceki yıllarda kazanmış oldukları yeterlilik alanlarını tekrar ele alıp farklı karmaşık durumlarda uygulama fırsatları vermeyi gerektirir. Bu durum da derslerin düzenlenmesi ve öğrenme düzeyini belirleme faaliyetlerinin bu doğrultuda hazırlanmasını zorunlu kılmıştır. Öğretmenler açısından öğrenme kontrolleri yapmalarının sebebi, derslerde ulaşmak istedikleri hedeflere ulaşma düzeylerini ve kullanmış oldukları öğrenme yöntemlerinin amaca uygunluğunu test etmek ve bu doğrultuda düzenlemeler yapmaktır. Öğrenciler açısından ise bu durum, ulaştıkları öğrenme düzeyi hakkında geribildirim almaları ve bir sonraki öğrenme düzeyine geçişte yardımcı olması açısından önemlidir.

Öğrenme kontrol formları, öğrencilerin bireysel öğrenme gelişimini sağlaması açısından önemlidir. Bu uygulama; öğrencilerin öğrenme düzeylerini belirlemek için, öğrencileri sınıflandırma ölçütlerinin şeffaf olması amacıyla, alan seminerinde alınan kararlar doğrultusunda belirlenen performans değerlendirme ölçütlerine uygun olarak yapılmaktadır. Öğrencilerin yeterlilikleri hakkında verilecek kararlar, ulaşılan öğrenme düzeyini ve öğrencinin bireysel olarak sonraki öğrenme aşamasına geçebilecek yeterliliğine sahip olup olmadığını tespitine yönelik olmalıdır. Öğrencilerin ulaştıkları yeterlilik alanlarını ortaya çıkarmak ve bir sonraki öğrenme aşamasına geçiş için cesaretlendirmek, öğrenmedeki ilerleme açısından önemlidir. Bu da bireysel olarak öğrenmeyi sağlar. Velilerin öğrenmenin kalıcılığı, sağlanması ve ilerlemesi konusunda bilgilendirilmesi önemlidir. Performans değerlendirmesinde yeterlilik alanları (konu alanı yeterliliği, yöntem yeterliliği, karar verme yeterliliği ve davranış yeterliliği) dikkate alınmalıdır. Sözlü ya da yazılı ödev türleri I. kademe sonunda bulunması gereken yeterlilikleri ortaya çıkaracak şekilde olmalıdır. Toplum bilimi öğrenme alanlarındaki branşlarda değerlendirme (dersteki farklı performanslar) yazılı ya da sözlü şekilde olabilir. Öğrencilerin II. kademeye başlamak için gerekli yeterlilik alanlarına sahip olup olmadığı, I. kademe bu doğrultuda yapılan hazırlıklarla mümkündür (MSW, 2007, 32–33).

Sınıf içi değerlendirme türleri şunlardan oluşmaktadır (MSW, 2007, 33):

- Derse sözlü katılım (örn; sınıfta tartışma, kısa sunumlar),
- Derse yazılı katılım (örn; tutanaklar, koleksiyonlar, defterler/dosyalar, portfolyo, ders kitapları),
- Kısa yazılı araştırmalar,
- Öğrencilerin sorumluluk bilinci ile okul aktivitelerine katılımı (örn; rol oynama, anket/sorgulama, araştırma, sunum)

Türkiye ve Almanya Coğrafya Öğretim Programlarının Karşılaştırılması

Öğretim programları, içinde bulunduğu çağın özelliklerine uygun olarak düzenlenir. Bilim ve teknolojiye ileri olan ülkeler öğretim programlarını gelişmişlik düzeylerine uygun olarak düzenleyerek yenilemektedir. Çünkü bu toplumlarda bireye verilen değer arttığı için bireylerin yetiştirilmesinde önemli faktör olan eğitim kurumları ve öğretim programları da buna paralel olarak önem kazanmaktadır. Bu doğrultuda hazırlanan Türkiye ve Almanya'daki öğretim programında konular sonunda kazanılması beklenen yeterlilik alanları bulunmaktadır. Bu yeterlilik alanlarını, Türkiye'deki öğretim programının temel öğeleri olan beceriler, kavramlar, değerler ve tutumlar; Almanya'daki öğretim programında ise konu alanı (uzmanlık), yöntem, karar verme ve uygulama yeterlilik alanları oluşturmaktadır.

Hedefler açısından

Eğitimde hedefler; öğretimi yönlendirmesi, öğretme-öğrenme işleminin yapılmasını ortaya koyması ve ölçmelere kılavuzluk etmesi açısından gerekli görülmektedir. Hedefler, öğrenciye kazandırılmak üzere seçilen istenilen özelliklerdir. Diğer bir anlatımla yetiştirilecek insanda bulunması uygun görülen, eğitim yoluyla kazandırılabilir istenilen özelliklerdir. Bu özellikler; bilgiler, yetenekler, beceriler, tutumlar, ilgiler, alışkanlıklar vb. olabilir (Demirel, 2003, 105). Kazanımlar ise, öğretim süreçlerinin içeriğini belirleyen temel unsurlardır. Bir başka ifade ile kazanımlara göre, eğitim-öğretim süreçleri planlanır. Sınıf içi sınıf dışı etkinlikler, konular, ölçme değerlendirme yöntemleri gibi öğretimsel işleri de kazanımlar belirler. Dolayısıyla kazanımlar derslerin anayasası niteliğindedir. Sınırlılıklar ve öğretimdeki imkânlar da bunlara göre şekillenir. Kazanımlar öğrencilerden beklenen bilgi, beceri, değer ve tutumu ifade eden cümleler şeklindedir (Karabağ & Şahin, 2007, 60).

Türkiye'de uygulanan Coğrafya Öğretim Programı'nda 9. sınıf için hedef ve hedef davranışlar daha önce de belirtildiği gibi altı öğrenme alanı adı altında organize edilmiş yapılardan oluşmaktadır. Almanya'daki Coğrafya Öğretim Programı ise dört alanda davranış yeterliliği kazandırılmak üzere düzenlenmiştir. Türkiye'deki Coğrafya Öğretim Programı'nda hedef ve hedef davranışlar her sınıf kademesi için ayrı ayrı verilirken, Almanya'daki Coğrafya Öğretim Programı'nda ise hedefler 5-6. ve 7-9. sınıflar olmak üzere iki bölümde verilmiştir. Araştırmanın kapsamı gereği ikinci bölüm (7-9. sınıf) karşılaştırılmıştır.

Her iki ülkenin eğitim programlarında yer alan hedef davranışlara ve programın geneline bakıldığında, benzer yanlar bulunmakla birlikte, önemli farklılıklar da görülmektedir. Öncelikle dikkati çeken farklılık, hedef davranışların sayısıdır. Türkiye'deki Coğrafya Öğretim Programı'nda altı öğrenme alanında dokuzuncu sınıf sonunda genel olarak ifade edilmiş 31 hedef davranış yer almaktadır. Ayrıca "hedef davranış" kavramı yerine programda "kazanım" kavramı kullanılmıştır. Almanya'daki Coğrafya Öğretim Programı'nda ise dört öğrenme alanında hedefler organize edilmiş ve dokuzuncu sınıf

sonunda genel olarak ifade edilmiş 34 hedef davranış yer almaktadır. Dikkati çeken önemli bir husus Türkiye’deki Coğrafya Öğretim Programı’nda hedef davranışların daha ayrıntılı olarak ifade edilmesidir. Bu durumun, öğretmenin ne yapacağını bilmesi açısından yararlı görünmesine karşın hedef davranışların ölçülmesini zorlaştıracığı söylenebilir.

Coğrafi bilgi gerektiren görselleri okuyabilme ve yorumlayabilme, insan-çevre etkileşimi, farklı arazi kullanımının olumlu ve olumsuz etkileri, ekolojik döngü, coğrafi olayları ilişkilendirme, şehirleşme üzerinde etkili olan faktörler ve sonuçları, çevresel öğeler, çevreyi kullanma türlerini analiz etme konuları ortaktır. Almanya’daki Coğrafya Öğretim Programı’nda fizikî coğrafya konularına daha az yer verilirken, Türkiye’deki Coğrafya Öğretim Programı’nda ise fizikî coğrafya konuları daha detaylı olarak ele alınmıştır. Beşerî Coğrafya konuları Türkiye’deki Coğrafya Öğretim Programı’na karşın Almanya’daki Coğrafya Öğretim Programı’nda daha fazla yer kaplamaktadır. Her iki programda da coğrafyanın gereği olan harita, grafik, tablo gibi görselleri okuyup yorumlama yer alırken; Almanya’daki Coğrafya Öğretim Programı’nda harita ve diğer görsel materyalleri oluşturma, araştırma yapma, teknolojiyi kullanma konusunda daha fazla maddeye yer verilmiştir.

Her iki Coğrafya Öğretim Programı’ndaki hedef davranışlar, daha çok etkinlik ağırlıklı ve somut olarak ifade edilmiş, bir başka ifadeyle ölçülebilir davranışlar olarak betimlenmiştir.

İçerik açısından

Becerilerin kazanılması içeriğe bağlıdır. Öğretim programlarında seçilen içerik öğrenci ilgi ve gereksinimlerine cevap verecek biçimde seçilmelidir. Coğrafya Öğretim Programı ele alınırken verilen içerikleri karşılaştırdığımızda her iki ülkenin Coğrafya Öğretim Programı’nda verilen öğrenme alanları ve bu doğrultuda hazırlanmış içeriklerde benzerliklerin yanında farklılıklar da görülmektedir. Türkiye’deki Coğrafya Öğretim Programı’nda “Coğrafi Beceriler ve Uygulama Alanları” başlığı altında verilen içeriğe benzer konular Almanya’daki Coğrafya Öğretim Programı’nın içeriğinde verilmemiştir. Ancak bu konular hedefler kısmında öğrencilerde geliştirilmesi gereken ve yöntem yeterliliği başlığı altında verilmiştir.

Her iki programın içerikleri karşılaştırıldığında; Türkiye’deki Coğrafya Öğretim Programı’nda içerik genel ifadelerle belirtilirken, Almanya’daki Coğrafya Öğretim Programı’nda içeriğin daha ayrıntılı bir şekilde ifade edildiğini söyleyebiliriz. Örneğin; Türkiye’deki Coğrafya Öğretim Programı’nda “Doğal Afetler” başlığıyla verilen içerik, Almanya’daki Coğrafya Öğretim Programı’nda “Yaşamı Tehdit Eden Coğrafi Olaylar” başlığıyla verilmiştir. Her iki Coğrafya Öğretim Programı’nda içeriklerin farklı şekilde ifade edilmesine karşın “Doğal Afetler, İnsanın Çevreye Müdahalesi Sonucunda Ortaya Çıkan Olumsuzluklar, Doğal Kaynak Kullanımı, Çevresel Değişim, Küresel İlişkiler ve Ticaret konuları ortaktır. Bunların yanında Küresel Yapılar Nüfusun Dağılımı, Yerleşme, Ekonomi, Kültür, Turizm, Politika, Konum Analizi, İklim ve Bitki Örtüsü, Yer Şekilleri, Doğal Yapılar ve Süreçler, Tarım, Sıcaklık ve Su” başlıkları altında verilen konular da ortak olan konular arasındadır. Almanya’daki Coğrafya Öğretim Programı’nda “Dünya’nın Peyzaj Bölgeleri, Dünya’nın Zayıf Bölgeleri, Dünya’nın Sosyo-Ekonomik Yapısı, Avrupa Topluluğuna Üye Ülkelerdeki Aktif ve Pasif Bölgeler, Tropikal Yağmur Ormanları ve Bu Koşullara Uyum Sağlamış Ekonominin Olumlu ve Olumsuz Sonuçları” Türkiye’deki Coğrafya Öğretim Programı’nda yer almayan konulardır. Ayrıca Tarımsal Kullanım İçin Daha Ilımlı Bölgeler, Devletlerin ve Ekonomik Bölgelerin Gelişme Düzeylerinin Anlaşılması İçin Çeşitli

Göstergeler Vardır” başlıkları altında verilen konular da Türkiye’deki Coğrafya Öğretim Programı’nda yer almamaktadır. Türkiye’deki Coğrafya Öğretim Programı’nda ise “Mekânsal Bir Sentez: Türkiye” öğrenme alanı içerisinde verilen “Konum Analizi, Yakın Çevre ve Bölgesel Analiz, Ülkemizin Doğal ve Beşerî Sistemleri, Türkiye’nin Bölgesel ve Küresel İlişkileri” başlıklı konular Almanya’daki Coğrafya Öğretim Programı’nda ise ülkeleriyle ilgili böyle konulara yer verilmemiştir.

Almanya’daki okul müfredat programı doğrultusunda; içerik, konuların sıralanışı ve konuların ağırlık merkezi değiştirilebilir. Bunların seçimi ve genişletilmesine okul içi program çalışmasında karar verilir. Almanya’da yapılan öğretim planlarında Kültür ve Eğitim Bakanlıklarının yaptıkları çerçeve planlarının yanı sıra, her okulun kendi yaptıkları programların öğretim sürecinde önemli işlev ve katkıları vardır. Bu bağlamda okul; öğrencilerin ilgilerini, eğilimlerini ve gereksinimlerini dikkate almaktadır.

İçerikle ilgili boşluklar Almanya’nın eyaletlerinde her yıl düzenli olarak yılda 3–4 kez yapılan mesleki konferanslarda (Fachkonferenz) tartışılarak doldurulmaya çalışılmaktadır. Program içeriğine ve bölgenin özelliklerine uygun materyaller zümre öğretmenleri tarafından belirlenmektedir. Öğretmenler bu konuda dönem içerisinde buldukları ildeki Okul ve Eğitim Araçları Enstitü’lerinden (Landesinstitut für Schule und Medien) yararlanırlar. Öğretmenler programda belirlenen içerik doğrultusunda, Okul ve Eğitim Araçları Enstitü’lerinde sürekli yeni materyaller üretmekte ya da hazır materyalleri kullanmaktadırlar. Bu bağlamda Almanya’daki öğretmenlerin hazırlanmış programa ek olarak yapmaları gereken birçok çalışma vardır. Türkiye’de de öğretmenlerin MEB tarafından hazırlanan yeni öğretim programıyla içerik seçimi konusunda belli sınırlar dâhilinde olmak şartıyla etkin olmaları sağlanmaya çalışılmıştır.

Almanya’da uygulanan Coğrafya Öğretim Programı’nda içerikte belirlenen yeterlilik alanları, Avrupa ve Avrupa dışında yer alan ülkeler üzerinde verilerek düzenlenmeye çalışılırken; Türkiye’de uygulanan Coğrafya Öğretim Programında ise içerikler belirlenen altı öğrenme alanına göre düzenlenmiştir.

Öğretme-öğrenme süreci açısından

Türkiye’de 2005 yılında uygulamaya giren Coğrafya Dersi Öğretim Programı, coğrafya öğretimi konusunda program yaklaşımlarına uygun olarak hazırlanan ilk programdır. Program, eğitim-öğretim süreçleri, ders içeriği, ders saatleri, ders adları, öğretim materyalleri, pedagojik yaklaşımlar ve diğer derslerle bağlantılarını da dikkate alarak organize edilmiştir (Karabağ & Şahin, 2007, 55). Öğrencilerin yaşadıkları alandan başlayarak ülkemiz ve tüm dünya ile ilgili coğrafi bilinç kazanmalarını, gelecekteki yaşantılarında etkin bir şekilde kullanabilecekleri bir donanıma sahip olmalarını amaçlayan Coğrafya Öğretim Programı “Coğrafya” dersi adı altında 9. sınıftan itibaren 12. sınıfa kadar her yıl okutulmak üzere tasarlanmıştır. Program yapılandırmacı yaklaşım temelinde öğrenci merkezli ve sarmal bir yapıya sahiptir. Bu nedenle sınıflar arası ilişkilendirme çok önemlidir (MEB, 2005, 6).

Almanya’daki Coğrafya Öğretim Programı, 2004 yılından itibaren ilk defa NRW eyaletinde Çekirdek Öğretim Programı (Kernlehrpläne) adı altında uygulanmıştır. Bu program ile ara sınıflarda ve birinci kademe sonunda öğrencilerden yetkinlik beklentileri ortaya konulmuştur. Hazırlanan program yetkinlik temelli öğretim programı yaklaşımı temelinde hazırlanmıştır (MSW, 2007, 9). Yetkinlik temelli öğretim programı ile öğrencilerin belirlenen sınıf kademesi sonunda Almanya’daki Coğrafya Öğretim Programı’nda da belirlenen dört alandaki davranış yeterliliğine sahip olmaları gerekmektedir. Bu yaklaşım

sonucunda öğrencilerin gerekli bilgiye sahip olma, karar verme, sorumluluk bilinci içerisinde olma, kendi yeteneklerinin farkında olma, kendi kendini değerlendirme gibi kişisel yeterliliklere sahip olması beklenmektedir. Öğrencilerin coğrafya dersinin gerektirdiği sorumluluk bilinci içerisinde problemlerin kaynağını bulma ve probleme çözüm arama, mevcut çözüm seçenekleri içerisinde en uygun olanını seçme gibi davranışlara sahip olması gerekmektedir. Davranışların belirli zaman sonunda ortaya konulmasının istenmesi ölçme ve değerlendirme aşamasını da kolaylaştırmaktadır.

Öğretim durumları açısından iki programın da birçok yönden benzerlikleri vardır. Her iki programda da etkinlik temelli bir uygulama söz konusu olup zihinsel becerilerin geliştirilmesi ön plana çıkmıştır. Eğitim durumlarının düzenlenmesinde ise öğrencilerin aktif katılımını sağlayıcı öğretimsel süreçlerin kullanılmasına ağırlık verilerek öğrencilere yaparak yaşayarak öğrenme fırsatı tanınmıştır. Her iki coğrafya öğretim programında bireysel öğrenme farklılıkları ve öğrencilerin dayanışma içerisinde ya da tek başlarına yapacakları çalışma etkinlikleri üzerinde durulmuştur. Bu programların çoklu öğrenme ortamlarına yer vermeleri öğrencileri öğrenmeye güdüleme açısından önemlidir. Bunlar sonucunda öğrencilerin bilişsel, duyuşsal ve devinişsel alanlara özgü öğrenme düzeylerinin gelişmesi desteklenmiş olur.

Ölçme ve değerlendirme süreci açısından

Öğretim programlarında bir dersin eğitim durumları belirlendikten sonra son aşamada değerlendirme yapılmalıdır. Değerlendirme; öğretmene, öğrencilere içerik alanlarıyla kazandırılması beklenen davranışların ne düzeyde kazandırıldığı hakkında bilgi verirken, öğretimin hangi aşamasında aksamalar olduğu ve öğretmenin konuları işlerken kullandığı yöntem ve tekniklerin amaca uygunluğu hakkında da bilgi verilir.

Her iki öğretim programı da öğrencileri merkeze aldığı için değerlendirme; öğrencilerin eğitim-öğretim ortamına getirdikleri hazır bulunmuşluk düzeyinden başlayıp öğretim sürecinde buldukları öğrenme aktivitelerinin ve bunların sonunda ortaya çıkan öğrenme ürünlerini bütünüyle ele almayı gerektirmektedir. Türkiye’de uygulanan Coğrafya Öğretim Programı’nda değerlendirmede; yazılı yoklamanın yanı sıra çoktan seçmeli, boşluk doldurma, eşleştirmeli, kısa cevaplı, açık uçlu sorulardan oluşan testlerle birlikte, süreci değerlendirmeye yönelik olarak gözlem ölçekleri, görüşmeler, kendini değerlendirme ölçekleri, öğrenci ürün dosyaları vb. araç ve yöntemler de kullanılmaktadır. Ayrıca öğrencilerin derse katılımı, sunumlar, kısa raporlar, portfolyo gibi ders içerisinde sürece bağlı performansları ortaya çıkaracak etkinlikler de değerlendirmede ön plana çıkmıştır. Türkiye’de uygulanan Coğrafya Öğretim Programı’nda bilgi ve becerilerin değerlendirilmesinde programda değişik etkinlikler için örnek ölçekler yer almakta olup; öğretmenler, öğrencilerinin ve çevrenin şartlarına uygun olarak bu ölçekleri geliştirebilir veya değiştirebilirler.

Almanya’da coğrafya dersindeki başarının ortaya çıkarılması ve değerlendirilmesine davranış yeterliklerinin tüm alanları dâhil edilir. Ancak I. Kademedeki yer alan toplum bilimi öğrenme alanlarının zorunlu öğretiminde yazılı yoklama yer almamaktadır. Başarı düzeyini ortaya çıkarmak ve başarının değerlendirilmesini yapmak için coğrafya dersinin öğrenme süreçleri, öğretmenler tarafından sistemli bir şekilde belgelendirilmelidir. Öğretmenlerin günlük biçimindeki öğrenme gelişim dosyalarında, öğrencilerin öğrenme aşamalarına ilişkin görüşleri de yer alır. Bu değerlendirme sürecine katılan öğrenciler öğrenme günlüğü yazma, yazma denemeleri, ölçüt listesi gibi imkânları kullanarak kendilerini değerlendirmeyi öğrenirler. Önceki programlardan farklı olarak yeni Coğrafya Öğretim Programı’nda dikkati

çeken ve Almanya'daki Coğrafya Öğretim Programı'na bir benzer unsur olarak, ölçme ve değerlendirme işini öğretmenlerin yanı sıra öğrencilerin de yapması ve öğrencilerin değerlendirme sürecine alınmasıdır.

SONUÇ ve TARTIŞMA

Bu çalışmada; Türkiye'de 2005, Almanya'da ise 2004 yılından itibaren liselerde uygulanmaya başlanan Coğrafya Öğretim Programlarının karşılaştırılması amaçlanmıştır. Buna göre her iki programın da öğrenciyi merkeze alan modern yaklaşım temelinde hazırlanan başarılı bir çalışmanın ürünü olduğu söylenebilir. Bu iki program hedef, içerik, öğretme-öğrenme süreci ve değerlendirme süreci açısından benzerlik göstermekle birlikte birtakım farklılıklar da içermektedir.

Her iki ülkede de yaklaşık aynı sayıda hedef davranışlar bulunmaktadır. Ancak bu hedef davranışların Türkiye'de bir yıl içerisinde, Almanya'da ise üç yıl içerisinde kazandırılması beklenmektedir. Ülkemizde uygulanan Coğrafya Öğretim Programı'nda belirtilen hedef davranışların bir yıl içerisinde kazandırılmayacağı ihtimalini göz önünde bulunduracak olursak, bu hedef davranışlarının sayılarının azaltılmasının olumlu sonuçlar vereceğini söyleyebiliriz.

Türkiye'deki Coğrafya Öğretim Programı'nda fiziki coğrafya konuları, Almanya'daki Coğrafya Öğretim Programı'na oranla fazladır. Öğrencilerin içinde buldukları gelişim düzeyleri göz önüne alındığında, bu konuların öğrenciler için ağır olabileceği söylenebilir. Bu konularının bir kısmının üst sınıflarda (10, 11 ve 12. sınıflar) verilmesi öğrencilerin mevcut konuları daha kolay anlamasını sağlayabilir.

Almanya'daki Coğrafya Öğretim Programı'nda özellikle çevrenin sürdürülebilirliği, çevreye karşı duyarlı bireyler yetiştirme, çevrenin ekonomik kullanımı ile coğrafi çevrede üretim faaliyetleri konuları üzerinde Türkiye'deki Coğrafya Öğretim Programı'na oranla daha fazla durulmuştur. Türkiye'deki Coğrafya Öğretim Programı'nda bu konular öğrencilere kazandırılacak değerler ve tutumlar içerisinde maddeler halinde duyarlılık ve sorumluluk başlıkları altında verilmiştir. Öğrencilere kazandırılması öngörülen değer ve tutumların programda ayrıntılı bir şekilde açıklanarak verilmesinin, öğretmenlere ve bu konudaki ilgililere büyük kolaylıklar sağlayacağı söylenebilir.

Yazılı sınav hem soru hazırlarken hem de bu soruları değerlendirirken zaman gerektiren daha çok sonuç değerlendirmeye yönelik klasik değerlendirme ölçütüdür. Yazılı yoklamalarda bütün öğrencilerden aynı performansı göstermeleri beklenmektedir. Oysa sınıf ortamında bireysel farklılıkların olduğu bilinen bir gerçektir. Değerlendirmenin bu gerçeğin göz önünde bulundurulması, eğitim-öğretimin hedeflerine ulaşmada daha olumlu sonuçlar verebilir. Değerlendirme sürecinde Almanya'daki Coğrafya Öğretim Programı'nda yazılı sınava yer verilmemiştir. Bu durum Almanya'daki Coğrafya Öğretim Programı için olumludur. Yazılı yoklamaların öğrencileri ezberden ziyade öğrencilerin yaparak yaşayarak öğrenmeleri sağlanmalıdır.

Her iki program süreç yönüyle değerlendirmeyi ön plana çıkartmıştır. Değerlendirme sürecinde öğrencilerin hazır bulunuşluluk düzeyleri, öğrenme sürecindeki performansı ve karşılaştığı sorunlar dikkate alınmalıdır. Almanya'daki Coğrafya Öğretim Programı'nda yazılı yoklamanın olmamasının süreç yönüyle değerlendirmeyi daha çok ön plana çıkarttığını söyleyebiliriz. Bu durum öğretmenlere daha fazla görev yüklemiş ve öğrenci performanslarının yanı sıra öğretmen performansını da ön plana çıkartmış olmaktadır. Süreç yönüyle değerlendirmenin ön plana çıkartılmış olması iki ders programı için olumludur.

KAYNAKLAR

- Akınoğlu, O. (2004). Yapılandırmacı öğrenme ve coğrafya öğretimi. *Marmara Coğrafya Dergisi*, 10, 75–88.
- Alım, M. (2003). Dokuzuncu sınıf coğrafya öğretim programının öğretmen ve öğrenci görüşlerine göre değerlendirilmesi. *Yayınlanmış Doktora Tezi*. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, Ö. E., Karadeniz, Ş. & Demirel, F. (2009). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Demirci, A. (2006). Coğrafya öğretiminde coğrafi sorgulama becerisinin geliştirilmesi ve kullanımı. *Marmara Coğrafya Dergisi*, 14, 61–66.
- Demirel, Ö. (2003). *Eğitimde program geliştirme*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Girgin, M. (2010). Coğrafya programının (2005) kavramsal yapısı. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 15 (23), 145–156.
- Karabağ, S. & Şahin, S. (2007). *Kuram ve uygulamada coğrafya eğitimi*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Karasar, N. (2007). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- LeCompte, M.D. & Goetz, J.P. (1984). Ethnographic data collection in evaluation research. *Ethnography in educational evaluation*. (Edt: D. M. Fettermann). Beverly Hills, CA: Sage.
- MEB (2005). *Coğrafya dersi öğretim programı ve kılavuzu (9–12.sınıflar)*. Ankara: MEB Yayınları.
- Mertek, M. (2008). Alman eğitiminin pür melali. *Academy Verein Für Bildungsberatung e.V.* <http://www.academy-ev.de>. İndirme Tarihi: 11.09.2010.
- MSW (2007). *Kernlehrplan für das gymnasium-sekunderstufe I (G8) in Nordrhein- Westfalen*, Frechen: Ritterbach Verlag GMBH.
- Özür, N. K. (2007). Coğrafya öğretiminde öğrenme/öğretme süreçleri. *Kuram ve uygulamada coğrafya eğitimi* (Edt: S. Karabağ & S. Şahin). Ankara: Gazi Kitabevi. ss. 75–136.
- Taş, H. İ. (2007). *Coğrafya eğitimi*. Balıkesir: Aktif Yayınevi.
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2006). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Comparisons of Geography Teaching Programs in Turkey and Germany¹

Mehmet Fatih KAYA²

Introduction

Rapidly changing world conditions and interaction via information-communication and its speed have necessitated changes in the education systems of nations. In order to raise citizens to make designs suitable for the conditions of the era and citizens who are forward-looking, education programs have been updated (Karabag & Sahin, 2007, 55).

Curriculums have four key elements. These elements are evaluation by aim, content and process of teaching-learning. The concept of aim incorporates terminal/desired behaviors to be gained by the learner. The element of content is considered as a whole subject to benefit the aims of the curriculum. In the process of teaching-learning, it is specified which teaching-learning models, strategies and techniques will be chosen so as to achieve the aims. In the element of assessment and evaluation, the aimed behaviors are separately tested and it is emphasized to what extent the desired behaviors have been acquired and the quality control of the education performed (Demirel, 2003, 5).

Achieving the aims of geography-teaching depends upon the implementation of the methods of geography-teaching effectively and usage of equipment and materials required in geography technology classes. This is possible with geography teaching programs prepared in consideration of contemporary and updated students' levels and the needs of the society (Alim, 2003, 6-7). Geography education in our country, from the foundation of the Republic until today, has changed despite having remained part of secondary education programs. Until the 1980s, the contents in the programs were only limited to the contents announced in the Journal Papers published by the Council of Education and Morality of the Ministry of National Education of Turkey. After 1982, overall aims and targets were determined in addition to the content defined for every grade level of the Geography Teaching Program, and course (text) books were prepared according to these criteria. In parallel with changes to the general education in our country, the program for secondary education geography changed and it was published with the title of "Program for Geography Teaching 2005" (Tas, 2007, 27).

The main structure of change in the Program for Updated Geography Teaching is led by Vygotsky's models of critical thinking, learning based on a problem, learning based on research, learning based on collaboration, learning styles, flexible learning, creative thinking and project-based learning, especially social constructivism (Akinoglu, 2004, 73). Program for Geography Course Curriculum is the first program to be prepared in accordance with program approaches in geography teaching in Turkey. The program was organized taking the processes of education-teaching, course content, course hours, course names, teaching materials, pedagogical approaches and connections with other courses into consideration. With this feature, the philosophy and construct of the program entirely changed (Karabag & Sahin, 2007, 55).

¹ This article is based on the PhD dissertation study "A Comparison of High School Course books in Turkey and Germany".

² PhD. MoNe Araban High School, Geograph Teacher, Araban-Gaziantep - cografyaci27@hotmail.com.tr

A new teaching program has been implemented in Stage I in high school (gymnasium sekunder stufe I) in the county of Nordrhein-Westfalen in Germany since 2004 under the name of Core Curriculum (Kernlehrpläne). It was implemented incrementally in Stage II of secondary education as well. As a result of this program, the length of the education period was reduced from 13 to 12 years. The idea is that the students will possess the competencies defined in the Program for Geography Teaching at the end of each grade stage in specified fields. Furthermore, it offered flexibility within the boundaries of content fields defined for teachers. It is stated that teachers may add new subjects if they deem it necessary.

With this study, the importance of the works on Program for Geography Teaching as a guide to geography teaching was again suggested.

Method

While performing content analysis, similar data are gathered together in the framework of certain concepts and themes, and these are organized and interpreted in a way that will be comprehensible to the reader. This study is intended as research for determining the processes of aim, target, content, teaching-learning and evaluation of Programs for Geography Teaching in secondary education. Findings have been analyzed in harmony with document analyses. Document analyses encompass the examination of the written materials about the objectives and events (Yıldırım & Şimşek, 2006, 187). In this study, the qualitative data analysis method has been applied and through this method, content analysis has benefited. Qualitative data analysis has three steps which are respectively as such: data arrangement, data summary and data evaluation (Büyüköztürk, Çakmak, Karadeniz & Demirel, 2009, 262). During content analysis, data that are alike are gathered and arranged in a way such as to facilitate the reader's understanding (Yıldırım & Şimşek, 2006, 227). From this point of view, aims, content, teaching-learning process and processes of evaluation of Programs for Geography Teaching in secondary education in both countries were reviewed and compared to the existing features.

Findings

Although some similarities were observed when the target behaviors included in the education programs of both countries were examined, significant differences were also seen. The first difference that drew attention was the number of targeted behaviors. The six learning areas of the Geography Curriculum in Turkey constitute 31 aimed behaviors expressed generally at the end of the ninth grade. In addition, the concept of "gain" is used in the program instead of the concept of "target behavior". Thirty-four denoted target behaviors generally take part in the Geography Teaching Program in Germany. The Geography Teaching Program in Turkey is more detailed in terms of revealing target behavior. This situation leads teachers to understand what they are to do in a much easier and better way though it might cause some difficulty during the measurement of target behavior.

Physical geography subjects are included less in the Geography Curriculum in Germany, whereas they are included in more detail in the Geography Curriculum in Turkey; though Human Geography subjects are included more in Germany than in Turkey. While both of the programs contain reading and assessing the maps, graphics, tables, etc which are required for geography, the Geography Curriculum in Germany contains more with regard to creating maps and other visual materials, conducting research and utilizing technology.

Target behaviors in both Geography Curriculums are mostly activity-weighted and are expressed concretely; in other words, they are described as measurable behaviors. When comparing both of the programs to each other, while the content is indicated with general expressions in Turkey, we can say that Geography Curriculum in Germany is expressed in more detail.

With respect to educational situations, both of the programs have similarities in terms of many aspects. Since both curriculums centralize students, evaluation requires addressing the learning activities and subsequent learning outputs as a whole, starting from the availability level of the students which they brought to the education-learning environment.

What differs from the previous programs, resembling the Geography Curriculum in Germany, and was an element that drew attention, were students' performing the job of evaluation as well as teachers, and students' are being included in the evaluation process.

Discussions and Implications

We can say that both programs are the product of a successful study prepared based on the modern approach of centralizing students. In both countries, there are almost the same numbers of target behaviors. However, it is expected that these target behaviors will be achieved in Turkey within one year and in Germany within three years. Should we consider the possibility of the target behaviors defined in the Geography Curriculum exercised in our country not being achieved within one year, we can predict that reducing the number of these target behaviors will lead to positive results.

In Turkey, physical geography subjects of the Geography Curriculum are more than those of Germany, proportionally. When considering the developmental levels that the students have reached, these subjects are said to be very heavy for students. Providing the students with some of these subjects in the upper grades (grades 10, 11 and 12) can enable them to understand more easily. In Germany, the subjects in the Geography Curriculum of growing individuals sensitive to the environment, economical utilization of the environment, production activities in the geographical environment, and in particular the sustainability of the environment are more emphasized compared to Turkey. These subjects in the Geography Curriculums of Turkey are provided for the students with the titles of "sensitivity" and "responsibility" in items within the values to be gained by students. The written exam is a classical evaluation criteria for evaluating more results when both preparing exam questions and evaluating these answers.

Both programs focused on the evaluation process, and the Geography Teaching Program in Germany might be asserted to focus more on the evaluation process since there was no written examination. This caused teachers to be swamped by hard work, and for that reason, students' performances were more in the foreground. This is positive for both programs.

Atıf için / Please cite as:

Kaya, M. F. (2011). Türkiye ve Almanya'daki coğrafya öğretim programlarının karşılaştırılması [Comparisons of geography teaching programs in Turkey and Germany]. *Eğitim Bilimleri Araştırmaları Dergisi - Journal of Educational Sciences Research*, 1 (1), 57-78. <http://ebad-jesr.com/>.